

Uzņēmējdarbības vide

Darbspēks un nodarbinātība

Nodarbinātība

2012. gadā Turcijas darba tirgu veidoja 27,3 milj. iedzīvotāju, no tiem nodarbināti bija 24,8 milj. jeb 45,4% un bez darba – 2,5 milj. iedzīvotāju. Salīdzinājumā ar 2011.gadu nodarbināto skaits bija pieaudzis par 711 000 iedzīvotājiem jeb 0.4 procentpunktiem. Vislielākais pieaugums bija Stambulā – par 282 000 iedzīvotājiem. Visvairāk nodarbināto bija pakalpojumu nozarē – 49,4%, lauksaimniecībā – 24,6%, rūpniecībā – 19,1% un būvniecībā strādāja 6,9% iedzīvotāju. Procentuāli nodarbināto skaits bija pieaudzis pakalpojumu nozarē – par 1.3 procentpunktiem, bet pārējos sektoros tas bija samazinājies: lauksaimniecībā – par 0.9, rūpniecībā – par 0.4 un būvniecībā – par 0.1 procentpunktu.

2012. gada bezdarba līmenis salīdzinājumā ar 2011. gadu bija nedaudz mazinājies (par 0.6 procentpunktiem) un sasniedza 9,2%. Lauku rajonos bezdarba līmenis samazinājās līdz 11,1% (par 0.9 procentpunktiem) un pilsētās – līdz 5,5% (par 0.3 procentpunktiem). Reģionāli visaugstākais bezdarba līmenis bija Turcijas dienvidaustrumu reģionā (Anatolijā) – 12,4% un viszemākais – Turcijas ziemeļu daļā – pie Melnās jūras dienvidaustrumu krasta - 6,1%. Jauniešu vidū bezdarbs sasniedz 17,5%, kas arī salīdzinot ar 2011.gadu, bija samazinājies par 0.9 procentpunktiem.

Darba likumdošana

Darba attiecības regulē Turcijas Darba likums un Arod biedrību likums. Darba likums nosaka, ka darba līgumu var noslēgt uz noteiktu vai nenoteiktu laiku, uz nepilnu darba laiku, uz darbu pēc izsaukuma, kā arī uz pagaidu un pastāvīgu darbu.

Turcijā darba līgumu var slēgt gan mutiski, gan rakstiski. Rakstisks līgums ir obligāts, ja to slēdz uz noteiktu laiku. Tomēr arī tad, ja nav rakstiska darba līguma, tad likums nosaka, ka darbiniekiem jānodrošina rakstiska informācija par noteiktiem nodarbinātības aspektiem: vispārīgie un specifiskie darba nosacījumi, darba dienas un darba nedēļas ilgums, atalgojuma lielums, noteiktais līguma termiņš, kā arī darba attiecību pārtraukšanas noteikumi.

Ja līgumā ir iekļauts noteikums par pārbaudes laiku, tā ilgums nedrīkst pārsniegt 2 mēnešus.

Parastas darba nedēļas ilgums nedrīkst pārsniegt 45 stundas. Darba stundām jābūt vienmērīgi sadalītām starp darba dienām. Jaunais darba likums paredz arī nevienmērīgu darba stundu izkārtojumu. Tomēr viena darba diena nevar ilgt vairāk par 11 stundām. Darba devējam un darba ņēmējam ir jāvienojas par šādu darba stundu sadalījumu.

Stundas, kas pārsniedz 45 nedēļā, ir uzskatāmas par virsstundām (virsstundas apmaksa = stundas likme x 1,5). Virsstundas darba apmaksas vietā darba ņēmējam var garantēt 1,5 stundas brīva laika par katru nostrādātu virsstundu. Virsstundas brīvdienās un svētku dienās tiek apmaksātas dubultā. Kopējās virsstundas gadā pārsniegt 270 stundas.

Gadskārtējā apmaksātā atvaļinājuma ilgums ir atkarīgs no darba stāža:

- 1-5 gadi – 14 dienas;
- 5-15 gadi – 20 dienas;
- 15 un vairāk gadi – 26 dienas.

Darbiniekiem, kuri ir jaunāki par 18 gadiem, un vecāki par 50 gadiem, atvaļinājuma ilgums nedrīkst būt mazāks par 20 dienām. Papildus atvaļinājumam Turcijā ir 8 valsts apmaksātas brīvdienas.

Turcijā minimālo algu nosaka Darba un Sociālās drošības ministrija ik pēc 2 gadiem. 2013.gada pirmajam pusgadam minimālās algas lielums ir 978,75 TRY (~ 300 Ls). Otrajam pusgadam minimālā alga ir noteikta 1021,50 TRY.

Visiem ārvalstniekiem, kuri vēlas strādāt vai dzīvot Turcijā, mēneša laikā pēc ierašanās, ir jāiegūst uzturēšanās atļauja. Tāpat ir nepieciešama arī darba atļauja, ko izsniedz Darba un sociālās drošības ministrija.

Avoti:

<http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/Taxes.aspx>

http://www.turkishlaborlaw.com/component/option.com_frontpage/Itemid.73/

Uzņēmējdarbības veidi

2012. gada 1. jūlijā spēkā stājās jaunais Turcijas komerclikums, kura mērķis ir attīstīt starptautiskajiem standartiem atbilstošu pieeju uzņēmuma pārvaldei, palielināt privātā kapitāla ieplūšana uzņēmējdarbībā, veicināt uzņēmumu vadības darbības caurskatāmību, un Turcijas biznesa vides atbilstību ES likumdošanai.

Jaunais likums paredz, ka akciju sabiedrību un sabiedrību ar ierobežotu atbildību var dibināt viena persona agrāko piecu un divu vietā. Arī uzņēmuma valdē var būt tikai viens valdes loceklis agrāko trīs vietā. Jaunais likums arī nosaka to, ka valdes sapulces var notikt elektroniski, tas ir, valdes sēdēs nav nepieciešama valdes locekļa fiziska klātbūtne, tāpat valdes lēmumus var apstiprināt ar elektronisko parakstu.

Atcelta prasība, ka valdes loceklim ir obligāti jābūt uzņēmuma akcionāram. Šī likuma izmaiņa nodrošina to, ka profesionāla direktoru valde var darboties neatkarīgi no akcionāriem.

Uzņēmumu var nodibināt vienas dienas laikā.

Uzņēmuma veids	Apraksts
Akciju sabiedrība (<i>Anonim Şirket</i>)	Uzņēmuma pamatkapitāls ir sadalīts akcijās. Minimālais dalībnieku skaits – 1 (fiziska un/vai juridiska persona). Minimālais pamatkapitāls – 50 000 TRY. Akciju sabiedrības pārvaldes institūti ir kopsapulce un valdes uzraudzības padome.
Sabiedrība ar ierobežoto atbildību (<i>Limitet Şirket</i>)	Minimālais dalībnieku skaits 1, maksimālais – 50. Dalībnieki var būt gan fiziskas, gan juridiskas personas. Minimālais pamatkapitāls – 10 000 TRY.
Komandītsabiedrība (<i>Komandit Şirket</i>)	Komandītsabiedrība apvieno dalībniekus, no kuriem viens vai vairāki par sabiedrības saistībām uzņemas pilnu atbildību ar visu savu īpašumu proporcionāli komandītsabiedrībā ieguldītajai daļai, kamēr pārējie (komandīti) atbild par sabiedrības saistībām tikai savu iemaksu apmērā. Juridiskā persona varbūt tikai komandīts. Sabiedrības dalībnieku pienākumi un tiesības ir noteikti statūtos. Nav noteikts minimālais pamatkapitāls.
Kolektīvā sabiedrība (<i>Kolektif Şirket</i>)	Visi sabiedrības dalībnieki atbild par sabiedrības saistībām tikai savu iemaksu apmērā. Nav nepieciešams pamatkapitāls. Sabiedrības dalībnieku pienākumi un tiesības ir noteikti statūtos.
Koordinācijas birojs (<i>İrtibat Bürosu</i>)	Ārvalstu uzņēmums var Turcijā atvērt koordinācijas biroju. Birojs nedrīkst nodarboties ar peļņas gūšanu. Biroja izdevumus sedz ārvalstu uzņēmums. Biroja atvēršanai ir nepieciešama atļauja no Turcijas Ārvalstu investīciju ģenerāldirektorāta Koordinācijas biroja. Licences derīguma termiņš ir 3 gadi, un to var pagarināt.
Filiāle (<i>Şube</i>)	Lai uzņēmums varētu atvērt filiāli ir nepieciešama atļauja no Turcijas Ekonomikas un rūpniecības ministrijas.

Nodokļu sistēma

Uzņēmuma ienākuma nodoklis

Uzņēmuma ienākuma nodokļa likme ir 20%. Ar uzņēmuma ienākuma nodokli apliek:

- komercsabiedrības;
- kooperatīvus;
- valsts uzņēmumus;
- uzņēmumus, kas pieder fondiem un asociācijām;
- kopuzņēmumus.

Ieturamais nodoklis

Dividendes – 15%

Procentu maksājumi – 0%, 10%

Autoratlīdzība – 20%

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme ir no 15%-35% atkarībā no ienākumiem.

Gada bruto ienākumi, TRY	Likme, %
Līdz 10 000	15
10 001 – 25 000	20
25 001 – 58 000	27
58 001 un vairāk	35

Sociālās iemaksas

Gan darba devējs, gan darba ņēmējs veic sociālās apdrošināšanas iemaksas pēc likmes, kura ir atkarīga no darba riska kategorijas.

Darba devēja daļa – 19,5%-25%

Darba ņēmēja daļa – 14% (9% - invaliditātes, pensijas un dzīvības apdrošināšana, 5% - veselības apdrošināšana).

Pievienotās vērtības nodoklis

Turcijā ir spēkā 3 pievienotās vērtības nodokļa likmes – 1%, 8%, 18%. Ar PVN netiek aplikti eksporta darījumi; starptautiskie pārvadājumi; preču piegādes izglītības, medicīnas un kultūras iestādēm.

Ar 8% tiek aplikti pārtikas produkti, medikamenti, grāmatas un žurnāli. Ar 1% tiek aplikti lauksaimniecības produkti, produktu piegāde un līzings darījumi, ko paredz Finanšu līzings likums.

Turcijā PVN nodokļa maksātāji ir visas personas, kuras veic darbību, kas tiek aplikta ar PVN.

Nekustamā īpašuma nodoklis

Ēkas un zeme aplikti ar šādām nekustamā īpašuma likmēm:

ēkas no 0,1%-0,4%

zeme no 0,1%- 0,6%

Avoti:

<http://www.deloitte.com>

<http://www.invest.gov.tr>